

Facilitair managers moeten de kar trekken

DUURZAAM INKOPEN LOONT

[door Henk van Beek]

Of het nu gaat om de inkoop van computers, koffie of medische hulpmiddelen: inkoop is bij uitstek een discipline waarin beslist wordt over inzet van middelen.

Duurzaam inkopen is duurder en vergt nogal wat aanpassingen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het in de Nederlandse zorg nog in de kinderschoenen staat. Onterecht, want ondanks de kosten en de moeite loont duurzaamheid volgens Milieuplatform Zorg. De zorg wordt beter en efficiënter. Facilitair managers en inkopers spelen een belangrijke rol als het om duurzame inkoop gaat.

Duurzaam inkopen betekent dat bij de inkoopbeslissing duurzaamheidscriteria meegenomen worden. Het inkoopproces is dan niet alleen gericht op financiële en kwaliteitseisen, maar ook op eisen met betrekking tot milieu – bijvoorbeeld terugdringen van het energiegebruik – of sociale aspecten als het tegengaan van kinderarbeid bij de productie.

Met een totaalvolume van enkele miljarden euro op jaarbasis is de zorgsector een speler van formaat op inkoopgebied. Vanwege de grote hoeveelheden die worden ingekocht, kan de zorg een belangrijke bijdrage leveren aan de verkoop en dus ontwikkeling van producten en diensten die aan duurzame ontwikkeling bijdragen of op een duurzame manier tot stand komen. Wanneer de Nederlandse zorgsector haar inkoopkracht gericht inzet om het duurzame belang te dienen, kan dit leveranciers over de streep trekken om te werken aan duurzame ontwikkeling.

Duurzaamheid gaat over het verstandig inzetten van de schaarse middelen die ons ter beschikking staan. Inkoop is bij uitstek een discipline waarin beslist wordt over de inzet van middelen: of het nu gaat om de koffie, de PC's of de duurzaamheid gebouwen.

Agenda

Duurzaam inkopen in de zorg staat in de kinderschoenen, meent directeur Adriaan van Engelen van Milieuplatform Zorg (MPZ). Hij wil er met zijn vereniging voor zorgen dat inkoopers en facilitair managers in de zorg duurzaamheid hoger op de agenda krijgen. “Duurzaam inkopen gebeurt weinig en als het gebeurt, is dat ongemerkt of omdat een individuele inkoop enthousiast is. Ik denk dat als de overheid en het bedrijfsleven het belang van duurzaamheid inzien, de zorg zich niet kan veroorloven zich niet in te zetten.”

Bij duurzaam inkopen moet volgens Van Engelen worden gedacht aan beoor-

Inkoop van groene stroom kan volgens MPZ een duurzaamheids criterium zijn.

delen van offertes op een aantal duurzaamheidscriteria. Bijvoorbeeld inkoop van groene stroom of alleen katoenen kleding kopen waarvan de herkomst duidelijk is. “Het moet niet te moeilijk worden. Het is vooral een kwestie van doen; eisen opnemen, die je kunt kopiëren en in je aanbesteding opnemen. De inkoop eist dan standaardcertificaten of sluit bepaalde producten uit. Op stoelen mogen dan bijvoorbeeld geen verchromde metalen zitten, maar wel aluminium of staal. Dat kun je meenemen in een standaardisenpakket.”

Belangrijk is een checklist waarin per productgroep is aangegeven wat belangrijk is, wat nodig is en waar nieuw beleid moet komen om via inkoop duurzaamheid op te pakken. Zulke checklists zijn vaak al aanwezig bij organisaties als de MPZ. Alleen voor heel zorgspecifieke producten moet intern het een en ander beschreven worden.

Het probleem met duurzaamheid is dat de kosten op korte termijn stijgen. Van Engelen: “In principe is dat niet zo erg, want op lange termijn worden veel meer maatschappelijke kosten bespaard. Wel is het zaak eerst te kijken wat je kunt veran-

deren binnen je budget, wat ook direct bespaart. Sluit ook wat je niet wenst uit. Neem dat katoen. Hang je daar geen eisen aan, dan heb je ook geen grip op wat je krijgt. Je stimuleert leveranciers beter naar hun producten te kijken.”

Van Engelen vindt het niet alleen belangrijk dat actie wordt ondernomen, maar vooral dat een organisatie nadenkt over duurzaamheid. “Mijn boodschap is dat facilitair managers en inkoopers samen afspraken maken. Gebeurt dat, dan loopt de rest ook wel. Gewoon doen, het beleid komt later wel.”

Zachte dood

De Nederlandse Vereniging voor Inkoop en Logistiek in de Gezondheidszorg (NVILG) heeft tijdens een ledenvergadering een convenant ondertekend met MPZ om van duurzaam inkopen een thema te maken. Concreet betekent dit dat de NVILG onderzoek en publicaties ondersteunt. “Er bleek meer kennis over duurzaam inkopen nodig”, zegt voorzitter John Verheijden. “Zo was er een voorbeeld van het gebruik van pvc bij neonatologie. De weekmakers in de materialen van pvc laten stoffen vrij. Die

Stappenplan

Het Milieuplatform Zorgsector heeft op de website www.duurzaaminkopenzorg.nl een stappenplan geplaatst waarmee inkopers en facilitair managers aan de slag kunnen. Het plan is simpel en bestaat uit twee delen.

Stap 1: Gewoon beginnen!

Vaak komt de milieuoördinator met het idee duurzamer in te kopen. De milieuoördinator probeert de inkopers te overtuigen van de noodzaak hiervan. Dit is lastig, omdat de inkopers niet gewend zijn deze aspecten mee te nemen. Toch kan de milieuoördinator door herhaaldelijk milieuvragen te geven voor aanbestedingen hier wel een verandering in brengen.

Het gemakkelijkst is een start te maken met producten van facilitaire zaken. Op dit terrein is de meeste informatie en ervaring voorhanden. Een andere aanpak is het thema mee te nemen bij producten waarvoor een nieuwe aanbestedingsronde start of producten waarvoor een Europese aanbesteding uitgeschreven wordt. Hierdoor kan met relatief weinig moeite een goed resultaat behaald worden.

Stap 2: in het beleid van de organisatie opnemen.

De directie spreekt zich hardop uit voor een duurzaaminkopenbeleid. Dit als een van haar uitingen van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen. Daarbij krijgt de afdeling Inkoop de opdracht om bij elke aanbesteding en inkoop sociale en milieucriteria mee te nemen. Voor de gunning wordt milieu meegewogen volgens een vaste methodiek. Zo zijn er selectiecriteria waarop uitsluiting volgt. Bijvoorbeeld als een leverancier niet aantoonbaar voldoet aan ISO14001 of een vergelijkbaar milieuzorgsysteem. Er zijn ook selectiecriteria die zozeer wenselijk zijn, dat er ruimte is voor een meerprijs, bijvoorbeeld als daarmee energie (= geld) bespaard wordt in de gebruiksfase (*total costs of ownership*) of als daarmee minder gevaarlijke stoffen in huis worden gehaald.

Wereldwijd is er nog maar een klein aantal ziekenhuizen waar op de afdeling neonatologie pvc-vrij wordt gewerkt.

‘In andere sectoren wordt op duurzaamheid juist verkocht; het is een marketingobject.’

hebben een negatieve invloed op het kind. De kennis is er en de alternatieven zijn er ook, maar de praktijk blijkt weerbarstiger. Er is nog maar een klein aantal zorginstellingen in de wereld waar neonatologie pvc-vrij werkt.’

In 1994 vroeg de NVILG al aandacht voor duurzaamheid. Toen werd de roep niet gehoord en is het initiatief een zachte dood gestorven. De tijd was er niet rijp voor. Nu wel, denkt Verheijden, omdat het publieke debat over duurzaamheid in volle bloei is. “In de zorg zijn er helaas nog weinig initiatieven. Dat komt omdat de zorg het nog te druk heeft met zichzelf en de marktwerking. Buiten de

zorgsector wordt op duurzaamheid juist verkocht; het is een marketingobject.” Verheijden vindt dat mensen ervan doordrongen moeten worden dat het milieu een maatschappelijk probleem is. “Inkoop kan initiatieven ontwikkelen; de organisatie dient echter duurzaamheid in het beleid op te nemen om werkelijk effect te krijgen. Aan de andere kant is er de financiële strekking. Vraag je een consument om te kiezen tussen een investering in betere apparatuur voor zijn eigen ziekte of meer duurzaamheid, dan kiest hij toch voor zichzelf. Duurzaamheid *okay*, maar *not in my backyard*. Helaas.” Gavin ten Tusscher, kinderarts van het

Westfriesgasthuis in Hoorn maakt van dichtbij mee dat duurzaam inkopen in de zorg nog niet van de grond komt. Hij onderzocht de effecten van weekmakers in pvc. Die weekmakers laten gemakkelijk los en kunnen leiden tot schadelijke effecten. Daarnaast komt dioxine vrij bij de verbranding, wat slecht is voor mens en milieu. Het gebruik van pvc is daarom niet wenselijk in de zorg.

Het blijkt in de praktijk niet gemakkelijk om pvc-arm te worden. Zo is pvc soepel, terwijl de alternatieven stug zijn. Daardoor zijn soms speciale pompen nodig. Ook zijn er verschillen bij beademingstubes. De plastic slangen moeten worden ingebracht voor beademing. Doordat niet-pvc tubes stugger zijn, moeten de verpleegkundigen de tubes beter fixeren. Om pvc-arm te worden, moet het personeel wennen aan het werken met nieuwe spullen. Een lang wen- en leerproces. "Duurzaamheid speelt nog een te kleine rol", vindt Ten Tusscher. "In landen als Zweden of Oostenrijk zijn de instellingen wel pvc-arm vanwege overheidsstandpunten. Het milieu is een groter speerpunt.

Meander Medisch Centrum kiest voor milieuvriendelijkste schoonmaakmiddelen.

‘Als alle partijen meer duurzaam inkopen, daalt de prijs snel’

Een mentaliteitskwestie, want in Nederland kijken we vooral naar de kosten." De facilitair manager en de inkoper moeten veel extra moeite moeten doen om te kijken naar alternatieven, vindt Ten Tusscher. Een lastige taak. "Daar kwamen wij achter toen we voor ons eigen ziekenhuis alles uitzochten. Leveranciers van apparatuur weten vaak zelf niet dat er alternatieven zijn." De kinderarts vindt dat meer handelaars, verpleegkundigen, huisartsen en facilitair managers meer druk moeten uitoefenen. "Naar de directie toe moet duidelijk zijn dat een ziekenhuis een plaats is voor duurzame en betere oplossingen. Ook

door middel van energiezuinigheid, zonnecellen of warmtepompen. "

Het is duurder, weet Ten Tusscher. Uit Oostenrijkse cijfers blijkt dat duurzaamheid zes tot zeven procent duurder uitvalt. "Maar het kan sneller goedkoper worden. Dat is een kwestie van vraag en aanbod. Als alle partijen meer duurzaam inkopen, daalt de prijs snel."

Installaties

Bij het Meander Medisch Centrum in Amersfoort is duurzaamheid wel degelijk belangrijk. Op twee manieren probeert de instelling het milieu minder te belasten. In eerste instantie is er het huidige gebouw. Daar is vooral gezocht naar milieuvriendelijke oplossingen om installaties te verbeteren: warmteterugwinning, nieuwe branders op de verwarmingsketels, HR-koppelingen en een vernieuwd proces voor sterilisatie van apparatuur. Voorheen gebeurde dat met zoutzuur en loog. Nu met keukenzout en membranen om water te zuiveren. In de nieuwbouw van het medisch centrum heeft duurzaamheid een centrale plaats, zegt Philip van Klaveren, manager facilitair bedrijf. "Zowel het gebouw als de omgeving moet duurzaam zijn. Dus geen airco, maar warmteopslag in de bodem, veel groen in en rondom de gebouwen, duurzame materialen en een blusbassin gevuld met regenwater." De reden om milieuvriendelijker te werken is niet alleen idealistisch. Natuurlijk vindt Van Klaveren het de verantwoordelijkheid om te staan voor de zaken die de organisatie belangrijk vindt. Maar milieuvriendelijker ontwerp bespaart ook energie. Daarnaast bant Meander veel gevaarlijke stoffen uit. Een ander voorbeeld is het overleg dat Van Klaveren had met het schoonmaakbedrijf. "We hebben gekeken naar de schoonmaakmiddelen en zijn samen tot de conclusie gekomen dat we de milieuvriendelijkste middelen willen."

WWW.ZIFACILITAIR.NL

